

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váczi körút 15.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . frt	7.—
Félévre . . . . . „	3.50
Negyedévre . . . . . „	1.75

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Zsidó képviselőinkről.

Előkelő helyről, a magyar zsidóság egyik legkimagaslóbb alakjától veszszük a következő cikket, mely ugyanazon tárggyal foglalkozik, melyet mult heti vezércikkünkben »Veridicus« megvilágított.

Az országgyűlési választások eredménye a mint már idáig, ugy ezentúl is, még gyakran fogja a közvéleményt foglalkoztatni.

Egyet a választások kétségtelenné tettek s ez az hogy az ország józan közvéleményének támogatására csak oly pártok számithatnak, melyek a szabadelvű irányban való fokozatos haladást irták lobogóikra s ezen pártok közé első sorban a szabadelvűpárt tartozik. Felekezetünk érdekei azonosak lévén a haladás, a szabadelvűség érdekeivel, természetes, hogy választóink zöme szabadelvű párti, és hogy zsidó vallású képviselőink is a szabadelvű pártban foglalnak helyet.

A szabadelvű párt jelentékeny erősödése folytán most már képes leend nehezebb kérdésekkel is sikeresen megküzdeni s szabadelvűségét az eddiginél szélesebb körben érvényre juttatni. Ezen eredmény létesülésében hazánk zsidófelekezeti választóinak is megvan a maguk része. Jogos és méltányos követeléseiket tehát a törvényhozás többsége nem fogja visszautasítani. Ez a zsidóvallású képviselőknek felekezetük iránt tartozó kötelelességeik teljesítését ép úgy, mint politikai magatartásukat tetemesen meg fogja könnyíteni. De ezen két szempontnak tapintatos egyesítése nem is oly könnyű dolog, mint sokan s közöttük még a »Magyar Zsidó Szemle« is hiszik.

A zsidók, mint olyanok, s ezt ne felejtjük el soha, hazánk törvényhozó testületében nem birnak képviselettel; de nem is kell, hogy birjanak; mert a képviselet elvén alapuló törvény-

hozásban maga a nép egésze van képviselve de soha annak egyes fajok, felekezetek vagy osztályok szerinti részei. Zsidó vallású képviselőink tehát nem hitsorsosaik képviselői, hanem országos képviselők s mint ilyenek nem képviselhetik kizárólag felekezetük érdekeit. Nem foghatnak fel minden kérdést felekezeti szempontból. Nem lehetnek hivatva a felekezetük ellen bizonyos oldalról intézett minden támadással szembeszállani. Nem használhatják fel a nem-zsidó választó polgároktól nyert mandatumot oly módon, mintha zsidóktól nyertek volna megbízást a zsidó felekezet érdekeinek képviseletére. Mert ha egy kerület valamely zsidó polgárt tisztel meg bizalmával, ez sem azt nem jelenti, hogy a kerület a zsidó érdekek képviseletére akart megbízást adni, sem azt, hogy a képviselőt épen a zsidó felekezet kérdéseiben akarta volna hallgatásra kárhóztatni. A mint a zsidó képviselő nem tekintheti magát felekezeti képviselőnek, ép úgy nem lehet tőle észszerűen megvonni azt a jogot, hogy felekezete érdekében is szót emeljen, hogy ne utasítsa vissza az igaztalan támadásokat, hogy ne törekedjék a zsidó érdekeket is elömozditani. A két ellentét közötti középut a helyes, s hogy a felekezeti kérdésekben a képviselő meddig mehet, hol végződik a zsidó vallású képviselőnek senki által kétségbe nem vont joga felekezeti érdekeire is tekintettel lenni, s hol kezdődik a felekezeti képviselet kat exochenje, erre szabályt felállítani nem lehet, ezt minden egyes képviselőnek tapintatára és belátására kell bizni. Ha szem előtt fogják tartani azt, hogy országos képviselők akkor ebben fogják magatartásuk legbiztosabb iránytűjét feltalálni.

Az országos érdekek képezik minden képviselőre nézve magatartása legfőbb szempontját; tehát a zsidó-

vallásu képviselőre is. A zsidó felekezet kérdéseiben is ennek a szempontnak magaslataira kell emelkednie. A zsidó érdekeket nem azért kell előmozdítani, mert ő zsidó, hanem azért és annyiban, mert és amennyiben azok országos érdekűek. S ha a zsidó képviselőben a vér köteléke, a sziv melege, az érzés bensősége, felekezete iránti kegyelet, a sérelmek és szenvedések önzése és a férfias önérték és büszkeség jogaikba lépnek, nem lesz senki, ki ezt néki rossz néven veendi. Homo sum.

S ha ebből a szempontból indulnak ki zsidó vallásu országos képviselőink, akkor sem választóik megbizásával, sem felekezetük iránt tartozó kötelességeikkel ellentétbe jutni nem fognak; mert a zsidófelekezet kérdéseinek megoldása a szabadság és haladás irányában nemcsak felekezeti érdek, hanem egyuttal közérdek is.

A zsidó képviselőknek feladatuk megoldását mindenekelőtt magának a felekezetnek támogatása könnyítheti meg szerfelett. Allásuk amugy sem könnyű, ne nehezítsük mi azt még inkább. Ha a »M. Zs. Sz.« közönyös dolognak veszi, »hogyan Magyarország törvényhozásában ülnek-e zsidó képviselők vagy sem«; ha eddigi működésüket igaztalan bírálat tárgyává teszi, akkor evvel nemcsak a zsidó érdekek érvényesülését nehezíti meg, mit talán ő maga sem óhajt; de egyuttal méltatlanságot követ el azokon a férfiakon, kikben volt elég bátorság és tehetség a zsidó felekezet érdekeinek a törvényhozás termében kifejezést adni. Megengedjük, hogy nem voltak Makkabeusok; de azért minden alkalommal akadt közülök hol egyik, hol másik, ki megtámadt felekezetünk férfias védelmére kelt. Bebizonyították, akár a tapolczai kérvény, akár a főrendiház kérdéseiben, akár a kultusz viták alkalmával s egyéb antiszemita támadásokkal szemben, hogy — a »M. Zs. Sz.« szavait használva — »nemcsak ülni, hanem ha kell, felállni és hitfelekezetükért sorompóba lépni« is tudnak; elannyira, hogy antiszemita oldalról már azt a szemrehányást is el kellett tűrniök, hogy ők, »ha valamely exclusiv zsidó dolog kerül szőnyegre, rögtön felszóllalnak, hogy midőn őket érdeklő dolgokról van szó, ez náluk mindennél előbbre való, ez náluk az első, a többi mind semmi« (képvizelőház naplója V. köt. 9. l.) Ime tulzásaiban Szalay Imre képviselő méltányosabban ítél a zsidó képviselők szerepléséről, mint a »Magyar Zsidó Szemle.«

Mi nem emelkedhetünk azon idealis magaslatra, a mely nevezett folyóiratot »közönyösen hagyja, hogy néhány zsidó vallásu egyén is bejutott a képvizelőházba«, mert — folytatja tovább — »egy-kettőt kivéve, a felekezetnek vajmi kevés köze lehet ezen urakhoz.«

Mi s velünk minden magyar érzelmű zsidó, zsidó polgártársainknak országos képviselőkké lett megválasztatásuk felett őszinte örömknek adunk kifejezést. S ha »ezen urak«, kik felekezetünk diszei, kik kevés kivétellel tekintélyes positiót foglalnak el pártjukban, s kik mindannyian a felekezetük elleni előítéletek leküzdésével nyerték el választóik bizalmát, mondjuk, még ha »ezen urak« csakugyan olyanok volnának is mint a minőknek őket a »M. Zs. Sz.« feltüntetni jónak látja, mi — bocsásson meg a »M. Zs. Sz.« — megválasztatásukat még akkor is közönyös dolognak már csak azért sem tartanók, mert ők Magyarország törvényhozói termében egy elvnek megvalósulását képviselik, mely százados küzdelmeknek eredménye: az egyenjoguságét. Ha a »M. Zs. Sz.« megalégszik az egyenjoguság törvénykönyveinkben való kimondásának irott malasztjával, mi s velünk Magyarországnak összes zsidó lakosai őszinte örömmel látjuk, hogy a magasztos elv életet öltött, hogy az nem holt betű, hogy az hussá és vérré vált!

S végre a »M. Zs. Sz.«-nek még egy vádját kell érintenünk, mely ép oly méltatlan, mint a többi. »Bírnak, vagy bírtak bátorsággal, az érzelem és meggyőződés bátorságával, hogy hitfelekezetükért tegyenek valamit?« — kérdi a »M. Zs. Sz.« Nem akarunk újból zsidó képviselőinknek zsidó kérdésekben ismételten történt férfias és higgadt s mindannyiszor nagy hatással történt felszóllalásaikra utalni, habár tanácskozó testületekben tenni csak szóval, azaz felszóllalás utján lehet, — de egyenesen azt válaszoljuk: igenis tettek; annyit a mennyit a körülmények tenni engedtek. Az antiszemitizmus idejében feladatuk nem lehetett más, mint vele szembeállani, terjedését meggátolni s leküzdését a mérvadó körök szivére kötni. Igaz, nemcsak ők, tettek e tekintetben mások is; de a küzdők tűzvonalában mégis csak ők állottak. A főrendiház kérdésében pártállásukkal ellentétbe helyezve magukat, nemesak a pártkörben, de nyílt ülésben követelték a felekezet képvizelőletét; ez a főrendiházon meghiusult ugyan; de azért a zsidók előtt mégis megnyíltak a főrendiház kapui. Meglehet, hogy ez is közömbös dolog a »M. Zs. Sz.« előtt; de hogy Magyarország zsidósága előtt nem közömbös, arról tanus-

kodott azon lelkesedés, melylyel az első két kinevezés országszerte fogadtatott. Megpendített a zsidó gymnasium kérdése; az előkészületi munkálatokban mások mellett tevékeny részt venni láttuk képviselőinket is. Ez se jött létre — kérdezzük — rajtuk mult? Nem kizárólag azokon, kik ez ügyet támogatni lettek volna hivatva? Folytathatnók, de minek? Hiszen úgy sem mondhatnánk el mindent. Sok dolog a coullissák mögött játszodik le, a mit a nézőtérrel látni nem lehet; de azért mégls megtörténik...

Az antisemita mozgalom lejáró félben van; a közhangulat talán hamarabb mint hinnők, ismét alkalmas lesz arra, hogy a zsidó felekezeti ügyek rendezéséhez hozzáláthassunk. Sorakozunk szorosabban, ne lazítsuk meg a köteleket igaztalan támadások által oly férfakkal, kik a magyar törvényhozás tekintélyes tagjai, kik a magyar zsidóságnak diszére és becsületére váltak, kik nehéz körülmények és viszonyok között is megtették kötelességüket a haza és felekezetünk iránt. Ne támadjuk őket alaptalanul; de támogassuk tőlünk telhetőleg; tegyünk félre minden személyes tekintetet és sértett érdeket; felekezetünk szent ügye lebegjen szemünk előtt mindenha!

Zsidó gyarmatok.

VII.

Felejthetetlen, megkapó kép tárult elém, midőn alkonyatkor Peszach-Tikvohra visszatértem. Ugy tetszett, mintha a lakosság távollétem alatt násznéppé változott volna át, mely az idegenből érkező menyasszony bevonulását várja. A tisztára seprett és fellocsolt udvarokon és házak elején tiszta öltözetű, virgoncz gyermekek vigan futkostak; fehér főkötyű, suhogó ruhájú asszonyok a konyhaajtók előtt sűrögtek-forogtak, míg az ünnepi ruhába öltözködött férfiak az imaházak előtti tereket foglalták el, beszélgetéssel töltve el az ima előtti időt. A turbános yeménita, vagy spanyol zsidó ott áll a »straimlis« muszka zsidó mellett s kettőjük közt ott van az európai öltözetű magyar, német vagy angol zsidó. Egyről sem mondaná senki, hogy földmivelő munkás; ezt sem ruhájukról, sem arcukról sem modorukról nem lehet felismerni. Királynéjukat, a szombatot váró elégedett, boldog hívek ezek.

Mikorra megfürödtem és átöltözködtem én is már a templomszolga hatalmas hangját hallottam, ki az utca közepén állva kiálltotta: »Nosim nérosz tadlikeno!« (Asszonyok meggyujt-

sátok a szombati gyertyákat!) Hirtelen, mint varázsütésre világosakká lettek a házak ablakai; Izrael leányai felemelt kezekkel áldást mondanak a szombat jöttére, míg a férfiak az imaházakban zengik Salomon Halévi örökké szép szombati dalát: »L'cho dódi likrász kallo, p'né sabsosz n'kablo!«

A péntek esteli lakomára vöm asztalához rajtam kívül még egy másik vendég is volt hivatalos. Ez velünk együtt jött haza a zsinagógából; az uton megtudtam tőle, hogy csak két hónap előtt érkezett Peszach-Tikvohba, hol állandóan ohajtana letelepedni, s hogy jelen'eg, hogy az előtte teljesen ismeretlen földmivelésbe beletanuljon: a gyarmaton napszámoskodik. Vacsora közben aztán elbeszélte, hogy Szublakban (Oroszlengyelhonban) született, de évek óta Poroszországban tartózkodott, hol mint közvetítő kereste meg kenyerét s a hol családot is alapított. Másfél év előtt, mikor Poroszországban a lengyelek elleni törvényt meghozták, neki is ott kellett hagyni Königsberget; vissza akart térni Szublakba, de Muszkaországba nem bocsájtották be; ekkor egy nagyobb társasággal Amerikába ment, de a nagy republika föl lét megérinteni sem engedték, mert nem tudta kimutatni, hogy rendelkezik legalább 500 dollárral. Vissza kellett mennie Európába, hol azonban nyughelyet most sem találhatott. Utóbb elhatározta, hogy Palesztinába jön — gyarmatosnak. »Családomat — szólt szomoruan — majdnem két éve, hogy nem láttam; pedig a legnagyobb nyomorban hagytam szegény jó feleségemet és 4 gyermekeimet.« A szerencsétlen ember családja említésénél hevesen zokogni kezdett és mi is alig tudtuk könnyeinket visszatartani. Igyekeztünk vigasztalni a szegényt, aztán péntek este is volt, mikor szomorkodni nem is szabad; rázendítettük hát a z'miroszt (dicsénekek, miket a jámbor zsidó szombati lakomái közt elzeng) és Baruch Kohen is — ez a szánalomra méltó ember neve — lassankint felhagyott szomorkodásával és a »Jo ribon olam v'olmajo«-t már velünk énekelte.

Még mielőtt befejeztük volna vacsoránkat, bekopogott hozzánk Frumkin A. L. ur, a peszach-tikvoi iskola vezetője, ki a gyarmatosok közt nagy tiszteletnek tárgya és kinek működésére még rátérek. A szokatlan látogatásnak fontos oka kellett, hogy legyen és csakugyan örömhirt hozott mindnyájunknak.

»Baruch Kohen urat keresem«, — szólt belépve, — »jó hirt kaptam a számára. A báró ur (Rothschild Edmund) értesített, hogy hajlandó Kohn ur számára egy telket megvásárolni és a

szükséges szerszámokat és barmokat rendelkezésre bocsájtani és hogy kieszközli a felső helyről való engedelmet ittmaradására is. Most már elhozhatja családját is: most már községünknek rendes tagja fog lenni.»

Meg sem kísérlem leírni e pár szónak a hatását. Nemcsak a sokat hánytatott szegény Kohen, hanem mindnyájan mélyen meg voltunk illetődve e szép meglepetés által; Kohennak pár pillanatig épenséggel szó sem jöhetett ajkára; de aztán sem hálamondás voltak első szavai: »kedves nöm, drága gyermekeim!» mondá dadogva, míg arczán örömkönnyek peregtek le. Ha látta volna ezt a nemes báró! — Valóban igazuk van bölcseinknek, midőn azt mondják: »A legnagyobb boldogság: másokat boldogítani.» Frumkin aztán elbeszélte, hogy a levelet Párisból csak most vette; a posta t. i. elkésett, a mi ugyan máskor is szokott megtörténni; de máskor nem bontja fel a szombaton érkező levelet egész estig; most azonban tultette magát a tilalmon; mert látta, hogy a levél Scheid urtól való, (Edmund báró titkárától,) kihez 3 hét előtt Baruch Kohen ügyében irt. Derék férfit!

Együtt maradtunk aztán késő éjjelig és maradtunk volna tovább is, ha vömnek örjáratra nem kellett volna elmennie; egyik társa már

egyszer ott volt és megintette, hogy az örjárat rajta kívül együtt van s minthogy még azután is egy darabig küztünk maradt, eljüttek érte mind a kilenczen; mert épen akkor ő rajta volt a sor.

Peszach Tikvohban ugyanis minden éjjel más-más 10 gyarmatosból álló örjárat örködik a gyarmat határain. Nem lopástól, hanem külső, beduinok részéről jöhető megrohanástól tartanak. Az illető gyarmatosok fel vannak fegyverkezve és négyen közülök hatalmas tárogatóval is el vannak látva, melyekkel, ha vész közelednék, az összes gyarmatosokat föllármázhatják, kik a riadó hallattára kötelesek vasruddal, kaszával, kapával a kolónia védelmére sietni. Hogy mennyire komolyan veszik ebbeli kötelességüket, mutatja az a tény is, hogy a csupa szigoruan orthodox zsidókból álló gyarmat tulteszi magát a szombat tilalmain és fegyveres örjáratát péntek éjjelén is czirkáltatja. Peszach-Tikvoh egyébiránt egy ilyen megtámadtatásnak egyszer már ki volt téve; a gyarmatosok akkor hősiesen megállták helyüket. A dolog ugyanis így történt:

Közli *Szabolcsi Miksa.*

(Folytatása következik.)

KISS JÓZSEF

imádságos könyvéből.

Jom Kipurkor a záríma (néila) előtt.

I.

*Lihegve, mint az üldözött vad
Elepedek im szomjason,
És térdeim már roskadoznak —
Ah, hova, merre? nem tudom.
Sarkaimba' büneim falkája,
Uszítva hajt, kerget halálra,
Elernyedte szám neved kiáltja:
— Uram, irgalmad szomjazom.*

*Éhszomjtól elgyötörve testem,
Lelkem' magam marczangolom;
Ki támogat, hogy el ne essem,
Ki enyhíti a nyomorom?
Leszáll az alkony ködös árnya,
Ah, kimerült a tépett gálya,
Fáradtan libben vitorlája:
— Uram, irgalmad szomjazom.*

*Te vagy az üde, tiszta forrás,
Te enyhithetsz csak szomjamon,*

*És távol tőled a megtorlás,
Mert magad vagy az irgalom.
Levedlik a bűn sötét hámja
A lélekről, mely szánja-bánja;
Üdvét lelkem csak tőled várja:
— Uram, irgalmad szomjazom.*

II.

*Ha áldozóba' éltünk napja
S vérünk lassubb ütemre lejt,
Erőnk elpártol, cserbe' hagyva,
S a sziv nem remél, csak felejt:
A bágyadt, félelmes napokban,
Melyeknek súlya, kínja nagy,
Midőn áhitunk egyre jobban:
O' Isten, Isten el ne hagyj!*

*El ne taszíts magadtól minket,
Ha kor megtört, fény elhagyott,
S mit távol ifjuságunk hintett:
Minden virágunk elfagyott;
Ha száraz kóró lett a képünk
S vad csörtető szél fenyeget: —
Maradj velünk, légy menedékünk
O' mindenható szeretet!*

Az erdélyi zsidók a király előtt.

(Az „Egyenlőség eredeti tudósítása.)

A király újra szólt. A sok aranyba foglalandó mondás közül, melyek mindenikét kell hogy szívébe vesse minden honfi, mint felekezetet az erdélyrészi zsidókhoz intézett válaszon kívül ő felségének a kath. papsághoz intézett ezen oltárt érdemlő szavai:

»... Őszintén óhajtom, hogy hiveik és más felekezetbeli polgártársaink közt a hiten kívül más válaszfal fenn ne álljon!...«

érintenek közelebről és vésődnek örök emlékünkhöz.

Legszentebb kívánságaink, legdrágább reményeink, legszebb hazafiúi ábrándjaink megvalósulását akarják e fejedelmi szavak.

De midőn e fölött való elragadtatásunknak adunk kifejezést, el nem tudunk nyomni egy kemény szót, mely az erdélyrészi zsidóságot méltán megilleti azért, hogy, midőn maga a király úgy nyilatkozik a felekezetekről, mint Nyitrán, meg Csáktornyan, Töketerében és Kolozsvárt is; mikor a zsidó küldöttség, mely Nyitrán tisztelgett ő felsége előtt, ki tudta eszközölni, hogy a felekezetek sorában rakhassa le a király lábai elé hódolatát: akkor olyan hatalmas küldöttség, mint az erdélyrészi összes zsidóságé, nem tett lépéseket, hogy méltóságának megfelelő tekintélyét joggal megillető helyen — legalább a felekezetek közt mint utolsó — jelent volna meg ő felsége magas színe előtt. Ámde nem csak ezen, hanem azon is megütődünk mi, hogy a kolozsvári neolog hitközség nem csatlakozott a monstre-küldöttséghez, hanem külön szándékozik megfelelni köteles hódolatának.

A zsidó nagyküldöttségben 30 erdélyországi izr. hitközség 39 taggal képviseltette magát. A küldöttséget Horovitz Sámuel, előkelő kolozsvári polgár vezette, melyben Paneth Sámuel hidalmási, Glasner Mózes kolozsvári, Horovitz Jenő Besztercei, Mandelbaum Aron Mózes vásárhelyi orth. főrabbi és Hartmann Ferencz deési rabbi helyettes voltak jelen. A hitközségi elöljárók közül ott volt: Baruch (vásárhelyi) váradjai Glück Mór (alvinczi), és Aronson (brassói) stb. izr. hitk. elnök.

Pontban 12 órakor jelentek meg a király előtt. A küldöttség élén a rabbi álltak, mögöttük a többi tag. Ő felsége közelebb intette magához a küldöttséget, mire Horovitz, a szónok engedelmet kért ő felségétől, hogy a rabbi megáldhassák. A király „tessék, tessék“-kel adta meg az engedélyt.

Erre valamennyi rabbi héberül fennhangon mondta el az áldást, melynek végén a király kétszer mondta: Amen. Ezután a kolozsvári orth. hitközség rabbija, Glasner Mózes magyarul áldta meg ő felségét s a rabbi menje után az erdélyrészi zsidóság nevében a következő jeles beszédet mondta Horovitz Sámuel:

Császári és apostoli királyi felség!

Lenkegyelmesebb urunk!

Hagyományos szent törvényeink parancsszavát, de főleg szívük sugallatát követve, siettek az erdélyrészi zsidó községek képviselőiket felséged legmagasabb színe elé küldeni, hogy ismételten fejezzék ki felséged legmagasabb személye, a trón és dinastia iránti tántoríthatlan ragaszkodásukat, törhetlen hűségüket és legmélyebb hódolatukat. — Es, habár a zsidóság különböző templomokban imádkozik is, de egyben csak egy dogmája van és az a felséges király iránti tántoríthatlan hűsége, és egy imát az egész zsidóság a legnagyobb áhitattal egy szívből egy lélekből mint egy ember mond a miúdenható előtt: hogy isten felségedet a legmagasabb királyi család fényére, az emberiség és hű alattvalói boldogítására sokáig éltesse! Eljen a király!

A beszéd végén a deputatio háromszor „Eljen,“t kiáltott mire ő felsége ezt válaszolta:

»A hű ragaszkodás tanúsítása minden alattvalóm részéről vallásbeli külföldiség nélkül kedves előttem s azért szívesen fogadom önök hódolatát is, meg lévén győződve, hogy hitsorsosaik hűség, hazafiság és társadalmi erények által továbbra is biztosítani fogják maguknak más felekezetbeli polgártársaik tiszteletét és királyi oltalmamat.« (Hosszantartó lelkes éljenzés,)

Ezután ő felsége a küldöttség egyes tagjait megszólításával tüntette ki s élénken tudakozódott foglalkozásuk és hitközségeik állapotáról.

Megszólította Horovitz Jenőt:

— Ön a kolozsvári lelkész?

— Nem, felség! a besztercei zsidó pap vagyok.

— Nagy a községe?

— Körülbelül 120 családból áll.

Erre ő felsége a kolozsvári rabbihoz fordult:

— Itt önök új templomot építettek?

— Nem, felség, mi nem; én az orth. hitk. lelkésze vagyok.

— Önöknek hát régen van templomuk?

— Már 10 éve.

Megszólította továbbá a hidalmási és deési papokat és hitközségi állapotaikról tudakozódott.

Mindezek után ő felsége kegyesen elbocsájtotta a küldöttséget, mely előtt soká feledhetlenek maradnak a szép perczek, melyeket „a legelső magyar ember“ előtt volt szerencsájük tölthetni.

H. J.

A pesti izr. nőegylet 1886/7. évi jelentése.

(H.) A pesti izr. nőegylet 1886/7. igazgatási évről szóló jelentését, — mint azt előző számunkban jeleztük is, — a napokban adta ki. E jelentés adatokban fényesen igazolja, hogy az egylet nemes feladatának teljes tudatával folytatja emberbaráti szeretetből fakadó működését és dicséretes céljait erényen felül is megvalósítani igyekszik.

Hasábos dicséretnek sem fejezhetik ki úgy s hangzatos himnuszok sem méltányolhatják eléggé és úgy

az egyesület érdemeit, mint azt az árvák hálája, megszorultak örömkönnyei és éhezők áldó szava. De nem csak azok ismerik az egyesület örök érdemeit, kik jótékonyágában részesültek; hanem élén a királylyala közönség is, amit eléggé bizonyítanak az újabb megújult alapítványok, szép pénzbeli és természetbeni adományok, s úgy az erkölcsi, mint az anyagi támogatás.

Ez azonban nem annyit jelent, mintha az anyagi támogatás elegendő volna az egyesület nagy és nemes munkájának támogatására; nem! Mert az egyesület jótékonyágát — mint évi jelentéséből kitűnik — annyira igénybe veszi a nyomor, a szükség, a szerencsétlenség, hogy az elmúlt évről — takarékoskodása, intézőinek bölcs vezetése dacára is — 6389 frt 78 kr igazgatási hiányt mutat ki.

Lehetne ezt az adatot az adakozó közönség ellen vádként hozni fel; de nem az, nem akarjuk, nem minősíthetjük ennek. Mi azt hisszük ez az adat a jótékony közönség előtt a jövőben csak arra nézve lehet ösztönző körülmény, hogy az egyesület céljaiban hathatósabban támogassa: a pesti izr. nőegyesület ezt csakugyan megérdemli!

Allításunk igazolásául ime az adatok:

Az egyesület segélyezési osztálya mely 1887. márcz. 31-én 41,337 frt 53 kr. alappal rendelkezett a múlt évben **19,904 frt 30 krt** osztott ki; és pedig rögtön segélyezések czimén 10,027 frt 30 krt, rendes havi segélyezésekben 5558 frtot, $\frac{1}{4}$ évi házbérékben 3853 frtot, betegágyasoknak 331 frtot és kiházításokra 105 frtot. Bevétele ellenben, noha két színi előadást, egy hangversenyyel egybekötött tánczestélyt és egy elite-álarczos bált is rendezett, melyeknek összes jövedelme 5473 frt 39 kr volt, továbbá, bár 359 különböző helyen felállított perselyeik 2133 frt 19 krt eredményeztek — mégis 4786 frt 75 kr hiányt mutat ki, mit könnyen megérthetővé tesz a segélyt kérők nagy száma: (3239, az előző évben csak 2400 volt.)

Az árvaház és árvamenhely osztály, mely a lefolyt évben árvaházában 50, árvamenhelyében 30 félárva és két intézetén kívül 20 árváról gondoskodott, s a melynek az árvaház számára 1887. márcz. 31-én 236,222 frt 86 kr. az árvamenhely számára pedig ugyanakkor 32,604 frt 61 kr alapja volt, céljaira **18,604 frt 41 krt** fordított, miből 1721 frt 22 kr a künnlakó árvák járulékára, 4933 frt 24 kr az árvamenhely igazgatási költségeire 11,949 frt 95 kr pedig az árvaház igazgatási költségeire esett. Ezen osztály bevétele azonban csak 17,459 frt 79 kr volt, minek folytán 1144 frt az osztály alapjaiból fedezendő hiány.

A népkonyha, mely 1887. márcz. 31-én 19,626 frt 38 krnyi alappal rendelkezett, a lefolyt évben 108,602 ebédet szolgáltatott ki felekezeti különbség nélküli személyeknek, miből 18,450 a dag ingyenes volt. Az évi kiadások **13,166 frt 41 krra** rugtak, ellenben bevétele csak 12,708 frt volt, mi ismét 458 frt 41 krnyi kiadási többletről tesz tanuságot.

Az egyesület történetét a lefolyt évben fényes lapok öregbítették. A dob-utczai új árvamenhely és

népkonyha ugyanis 1886. év jul. hó 15-én készült el és m. év decz. 5-én lett felavatva. A király az egyesület céljaira rendezett elite-bál alkalmával 100 frtot adományozott. Gereuthi Hirsch Mór br. az 1885—6. évi igazgatási hiánylaton 2602 frt 14 kron kívül az építési kölcsön 45,035 frt 40 kr 2250 frtnyi kamatait készpénzben adományozta. Kassovits Róza 10,000 frttal két árvaházi, Baumgarten Ignác 4000 frtos házassági és Brachfeld Arnold neje emlékére 3000 frtos árvaházi alapítványt tett. Az egyesület lankadatlan elnöknőjét Bischnitz Dávidnét a szerb királyné a Natália rendjellel tüntette ki. Az egyesület a járvány idején 1000 ingyen ebédjegyet bocsájtott a VI. és VII. kerület rendelkezésére. Rath Károly főpolgármester és Oláh közegészségügyi tanácsos a járvány idején meglátogatták az egyesület intézeteit és elismerésükkel adóztak. Trefort Agost születésének 70-ik évfordulója alkalmából tisztelegtek a miniszternél stb. stb.

Az egyesület tagjainak száma a lefolyt évben 1575 volt; míg az előző évben csak 1491. A nőegyesület segélyezési céljainak 927, az árvaháznak 539 és a népkonyhának 99 tagja volt. A választmány 32, az árvaházi osztály 6, a pénztári 2, a népkonyhai 1 és a segélyezési 16 gyűlést tartott. — Az egyesület választmánya rendkívül buzgó s az egyesület ügyét szíven viselő elnöknőjével Bischnitz Dávidnéval és fáradhatlan titkárával Forrai Gáborral élén olyan tevékenységet fejtett ki, mely külön is kiemelendő, miben őket egyébiránt egyesek és intézetek is támogattak.

Franciaországban és — itthon.

1814-ben, a napoleoni világuralom utolsó napjaiban, született Pozsonyban egy zsidó fiú. Kohn Albert nevet viselt az ujszülött s mihelyt csecsemő-éveit hátrahagyta, fékezhetetlen tanulásvágy fogta el. Pozsony már ezen évszázad elején híres volt arról, hogy a zsidó vallás tanulmányozására kitűnő iskolája van. Kohn Albert is ezen iskolában nyerte első kiképzését, — ámde az itt tanultak nem elégitették ki ifju lelkének tudomány után sóvárgó szomját. — A keleti nyelveket óhajtotta volna ismerni, — a keletét, a hol az ő s minden vallás bölcsője ringott s ahol még ma is vallásának annyi hive él üldözések és oly sok rosszakarat közepette. Sem Pozsony, sem Magyarország nem nyújtott a keleti nyelvek megtanulására alkalmas tért, és azután, hol túrték volna meg ez évszázad első tizedében a zsidó tanulót? Bécsbe, a monarchia világhírű egyetemére vándorolt, azonban nyitott ajtókat itt sem talált. Az egyetemi könyvtárba lépő azonban nem tartozott felmutatni keresztlevelét. A könyvtárban ütötte tehát fel tanyáját az ifju Kohn Albert, a kinek tudomány utáni vágya nagyobb volt minden akadálnál. Itt, szótárak segélyével, minden utmutató, vezető és gyámol nélkül, hatolt az ifju a szanszkrit, török s perzsa nyelvekbe, — itt ismerkedett meg a török birodalom történetének nagy írójával, báró Hammer-Purgstallal. Ez megszerette a tudós ifjut s jó tanácsal szolgált neki. Állott pedig ez a következőkből:

«Hagyja Ön el Magyarországot s Ausztriát. Itt Önnek, zsidónak, nincs jövője. Menjen Franciaországba, ahol nem a keresztlevél, hanem a tudás határoz.» És amit egy félszázaddal később Kont Ignác, azt megtevé már 1836-ban Kohn Albert. Elment Párisba és belépett a Sorbonneba, a hol Burnouf Sylvestre de Sacy kedvenc tanítványa lett. És itt, mert tudós volt, könnyen tett szert hírnévre, állásra s vagyonra. Amde mindazt, a mit szerzett az emberiség javára használta fel.

Tudományát könyvekben örököltette meg; vallásfelekezete érdekében ismételve utazott keletre s a hol tudatlanság üzte a zsidó vallás hiveit, ott meggyújtá a felvilágosodás szövetségét s gyakran segített vallása hivein; Párisban pedig vallásfelekezete, — nem, a szenvedő emberiség javára felekezete hiveinek könyör-adományaiból oly kórházakat emelt, melyek a negyven francia halhatatlanok egyikét, Maxime Du Campot, a párisi élet e kitűnő ismerőjét, az elismerés legszebb szavaira készítették.

És Kohn Albertnek, Pozsony város szülöttének gyermeke maradt. Hogy ez tősgyökeres francziává vált, azt kiemelni is felesleges. Hű is maradt az atyja vallásához, nevéhez s érzületéhez. Mint az öreg Kohn Albert, a fiatal is hazájának szentelte életét. A francia köztársaságnak szolgálatába szegődött a pozsonyi születésű zsidó fia s Gambetta, Jules Simon oldala mellett küzdve lassan, azonban akadály nélkül emelkedett fel a hiérarchia lépcsőzetén. Ma a fiatal Kohn préfet s nevét most folyton emlegetik Franciaországban. Mert az ő megyéje volt az utolsó napokban a próbamozgósítás színhelye; az ő tevékenysége volt a legnagyobb próbára kihiva. A próbamozgósítás, — mennyi remény, mennyi félelem volt ehhez kötve Franciaországban... É, és mennyit ér Franciaország hadiszervezete? Nem hiába lőn-e kiadva az a sok, a hadiszervezetre költött millió? Van-e a hadseregben erő megküdeni a haza ellenségeivel? ... A próbamozgósítás sikerült — teljesen. És Franciaország nyugodt. Büszke hadseregére és bizik préfetjében, — akiről nem említette egyetlen francia lap sem azt, hogy zsidó, sem azt, hogy apja Pozsonyban, idegen országban született.

És nálunk? Ha Kohn Albert nem hallgat Hammer báró tanácsára és itthon marad? Ha itt működik vala ötven éven át hazája s az embgriség javára?... Akkor őt s családját naponkint gúnyolja, sárral dobálja egy bizonyos sajtó.

Szegény hazám. Boldog Franciaország!

Egy magyar zsidó.

Az „Egyenlőség“ tárczája.

Róshasónó a fővárosban.

A sürgés-forgás helyébe szelid ájtatosság ült, a mindennapi élet helyét ünnepi hangulat foglalta el. Mintha három napig tartott volna a vasárnap!...

Test pihent, lélek volt a munkás; nem az ész kormányozott, hanem a szív. Ajk, mely érdekét hirdetett, buzgó ima forrásává lett; kéz, melyet munka tört fel, kéz, mely vett-adott, kéz, mely helyett fej dolgozott, barna kéz, fehér ujjak: mind egy munkát végeztek — az imakönyvet forgatták.

A zsidók istene előtt egy volt minden hive, a mint a zsidók istene egy minden hive előtt...

Nem emberek, utczák hirdették a fővárosban: ünnep van, a zsidók ünnepe. Hol évközben Sodomát és Gómorát kerestek, ott szent volt minden talp-alattnyi föld; hol a bűn melegágyát képzelték, ott az erény trónja állt; hol a hit pusztulását látták, ott a hit ült diadalt.

A kételkedő hinni tanult, a hívő kétkedni. Mert, ki kétkedett, hogy a fővárosban nincsenek zsidók: létükéről szerezhetett meggyőződést; s a ki hitte, hogy a főváros zsidók nélkül főváros lehetne: megtanult kétkedni...

Ünnep volt, zsidó ünnep, s az ipar a zsidó templomok imaházak felé irányult. Ünnep volt, zsidó ünnep, s a legkeresettebb czikkek a zsidó templomok és imaházak voltak.

De bár fel is lendült ez az ipar amugy istenigazában: a zsidó templomok meg az imaházak oly rendkívül nagy keresletnek örvendtek, hogy nem volt elég a készlet.

Pedig a legnemesebb ipar sokat termelt ám hamarjában is!

Magán a főváros balpartján, a pesti nagy hitközség engedelmével, rövid idő alatt 39 ideiglenes imaházat hozott létre. És lám, mindamellett milyen művészetéről tanuskodott ez az ipar?!

Boltokból, táncztermekből, nagyobb szobákból — templomokat teremtett!...

No de meg is volt hozzájuk a leghatalmasabb szerszám — a hit!

Csak elnéztem, milyen sok igaz iparosa van a zsidók istenének és milyen sokan megkeresik, hogy hitszükségleteit nála szerezzék be! 65 templom és imaházban sem tudta valamennyit kiszolgálni. — —

Nem nem, mert vannak szegény emberek, kik azért, hogy isten előtt ne kelljen pirulniok, nem szeretnek pirulni — emberek előtt. Ezek is segítettek magukon.

Van künn a városligetben valami félszerszerű faalkotmány; négy faoszlopon nyugszik az egész; falait csak cserje, bozót képezi és szellő járja szaba-

don. No hát ide mentek vagy hetvenen. Fizettek 10 krajczár belépti díjat, ezért aztán le is ülhetek.

Thorájuk nem volt, az igaz; hanem pótolták ezt a bibliával, melyből ugyancsak úgy mondták el az ünnepre eső cikkeket, mintha a legügyesebb szófer által készült szentírást olvasták volna arany mutatóval.

De a sófart azt semmivel sem tudták pótolni, azt nem tudtak keríteni sehol...

Hanem imájuk azért rátalált az egek urára, aranyos napsugár, illatos szellő szállította el hozzá. És a zsidók istene talán egy imát sem hallgatott olyan szívesen mint éppen ezekét a szegény emberekét...

Nem kell ezt a dolgot vádnam venni. Nem az, nem lehet az!

A pesti izr. nagy-hitközség elkövetett mindent, hogy az ünnepek alatti működéseért is fakadjon egy fohász...

Szegények közt ingyen-templomjegyeket osztott szét; egyetemi hallgatóknak, kik szerény viszonyok közt élnek, módot nyújtott, hogy isten ígéit hallgathassák; a középiskolai ifjuság számára pedig a siputczai helyiségében külön isteni tiszteletet tartatott.

Érdekes volt amint délelőttöként a múzsafiaik özönlöttek az istenitiszteletre, mely 3 óra hosszat tartott s alkalmi beszéddel vonzóbbá lett téve, — délutánoként meg a mint a polgári és felsőbb leányiskolák zsidó vallásu leánykái siettek eleget tenni vallási kötelemeiknek...

Hogy most mind e fölött elgondolkozom: templomi hangulat szállja meg lelkemet, csendes zsolozsmák búgnak fülemben és sietve teszem le a tollat. Hátha, többet irván, megzavarom az imát, mely szívenben fakad — hogy megköszönje mindezt a zsidók istenének?...

Hábor.

Gyöngyszemek a talmudból.

A szelid és jámbor voltáról is híres nagy Hilelről egy ember egyszer azt állította, hogy a mire eddig senki sem volt képes: Hilelt haragra lobbautani, azt kiviszi ő és 400 sekel fizetésére kötelezte magát, ha ez neki nem találna sikerülni.

Pénteken délután volt; Hilel éppen a fürdőben volt, midőn erős hangot hallott: „Hol van Hilel? Hol van Hilel?” kiáltott valaki kétségbeesetten. A szolgák a tolakodót rendre utasították, hogy a Szinhedrin (a zsidó állam törvényhozó testülete) fejét, Israel fejedelmét nem szokták egyszerűen nevével szólítani, de az idegen jajveszékelve csak azt hajtotta: „Hol van Hilel? Hol van Hilel?” Az agg Hilel kilépett a fürdőből, sietve köpenybe burkolódzott és az idegen elé ment. „Mi a kívánságod fiam?” kérdé a jóságos férfiú. — „Te vagy-e Hilel?” kérdé amaz. — „Én vagyok, mit kívánsz tőlem?” — „Fontos kérdést kell hozzád intéznem, sürgősen.” — Csak kérdezz bátran!

„Mond meg nekem Hilel: miért formátlanok a babiloniaiak fejei?” — „Igazán fontos a kérdésed fiam. A babiloniaiak fejeik azért formátlanok, mert a babiloniai szülésznők ügyetlenek.”

Egy órával később, Hilel éppen öltözködött a beköszönő szombat tiszteletére, ismét hallja az idegen hangját. „Hol van Hilel? Hol van Hilel?”

Az ősz fejedelem most sem várta sokáig a türelmetlen kérdezőt, elibe ment, és szeliden kérdeze: „Mit kívánsz tőlem fiam?” — „Sulyos kérdés kergetett hozzád, Hilel: tudni akarom, a termudiaiaknak miért vannak fájós szemeik?”

„Igazán sulyos kérdés. A termudiaiaknak azért fájósak a szemeik, mert náluk homokos a talaj s a gonosz szelek gyakoriak.”

Néhány perc múlva ismét hallatszott a jajveszékés: „Hol van Hilel? Hol van Hilel? Hol van Hilel?” A nagy tanító még nem fejezte volt be öltözködését, magára ölté köpenyét és a kérdező elé sietett.

„Mi kérdezni valód van fiam?” szólta bátorítólag az aggastyán. — „Nagy kérdésem van, Hilel, melynek megoldása fölötté sürgős. Mond meg nekem, Hilel: az afrikaiak miért széles talpuak?”

„Igazán nagy dolgot kérdeztél fiam. Az afrikaiak szélestalpuak mert mezitláb járnak.”

A kérdező erre bosszusan felkiáltott: „Még sok kérdezni valóm van ám nekem!”

„Csak kérdezz fiam, bátran, ha tehetségemben lesz, megfelelek.”

Mire az idegen, látva, hogy fogadását elvesztette, haragra lobbantva, így szólott:

„Te vagy-e az a Hilel, kit Israel legnagyobbjának neveznek?”

„Én Hilel vagyok!”

„Ne adja az ég — tört ki most az idegen — hogy Israelnek még hozzád hasonló vezetői legyenek!”

„Miért mondod ezt fiam?”

„Azért mert miattad 400 sekelt veszítettem! Fogadtam, hogy megharagítalak, és ez nem sikerült.”

„Fogadásod, fiam — szólta most komoly hangon a fejedelem — érdemes dolog lett volna, ha arra vállalkoztál volna, hogy egy haragos természetű embert, szelid emberré változtatsz át, de türelmes embernél a harag gonosz tüzét ébreszteni, ez méltatlan és bűnös vállalkozás. Menj, fiam, ossz szét vezeklésül még 400 sekelt és fogadd meg, hogy ezentul csak a nemes és jó élesztésére fogod vagyonedat és tehetségedet felhasználni.”

A tolakodó és goromba ember, meghatva ennyi lelkinagyság által, megragadta a fejedelem kezét, melyet csókokkal halmozott el és zokogva így szólott, „Bocsáss meg, dicső mester, belőlem ime más embert teremtetél. Boldog vagy te népem, ha csak egy embered is van, a minő te vagy szelid és jóságos Hilel!”

*

A ki vétkezik jom kipur rovására, annak a számára az engesztelő nap bünbocsánatot nem hoz.

*

A ki a szegénynek alamizsnát ad: megáldja azt az örökkévaló hat áldással, a ki az alamizsnát szívesen, szép szavak kíséretében adja: megáldja azt Isten tíz e n e g y áldással. *)

*

A szegény, ki eljön az alamizsnáért, nincs arra annyira rászorulva, mint a szegény, ki otthon marad.

*

Midőn az Egyiptomiak a vörös tengerben elmerültek, az angyalok kara dalt akart zengeni a Mindenható dicsőítésre mire az Örökkévaló így szólott: „Hogyan, teremtményeim, élő, érző emberek elvesznek és ti himnusokat akartok énekelni?! — Valóban méltóbb volna hozzátok, ha számukra könyörületért fohászokdnátok hozzám.”

*

A ki csak könyvei közt élt, de a világot meg nem ismerte, az tartózkodjék a bíraskodástól.

A: „törd meg kenyeredet az éhező számára!” mondatra határozos áldás (Jes. 58, 7—9;) míg a: „hadd találja meg szivedet az éhező!” mondatra tízenegyszeres áldás következik, (Jes. 58, 10—12.)

Adj, s kétszeresen adj a szegénynek, ki eltagadja szegénységét; de úgy adj neki, hogy meg ne szégyenítsd, hogy észre ne vegye, hogy te tudod, mennyire szüksége van az adományra!

*

Szükséges mindenesetre megismerned a törvényeket, de ép oly szükséges megismerned a világot is, melyek számára a törvények megvannak.

H i r e k.

— **Ő felsége a király** a nagy-bereznai orth. izr. hitközségnek 100 frtot adományozott.

— **Mandel Pál dr.** volt nyirbátori orsz. képviselő — mint biztos forrásból értesülünk — nem fog mandatum nélkül maradni. Maga a kormányelnök fektet reá sujt, hogy újra oda kerüljön, hol oly szívesen látjuk — s mint halljuk — **Wekerle Sándor**, államtitkár egyik kerületében, a bánát-komlósiban fog fellépni szabadelvű programmal.

— **A király és két aradi zsidó.** Ő felsége országos körújában számtalan jelét adta a meleg rokonszenynek, melylyel úgy hitfelekezetünk, mint egyes tagjai iránt viseltetik. Legujabban Déván, hol az aradi küldöttséget fogadta, a szombati ebéd után tartott cercle alatt szóba eredt **Grünwald Ferenczcel**, az aradi kereskedelmi és ipar kamara elnökével és a következő kérdéseket intézte hozzá: „Őn is aradi?” „Igen, Felséges király!” „Ugy gondolom, hogy találkoztunk már?” „Ez előtt három évvel szerencsém volt Felséged előtt az aradi kereskedelmi és iparkamara küldöttségével megjelenni és a kamara hódolatát tolmácsolni.” „Az öt év lefolyása alatt a kamara mindég az ön elnöklete alatt működött?” „Igen felség!” — válaszolá **Grünwald**. — A király kérdezősködött ezután az idei termésről s a gabonaárak olcsóságáról. Különös elismeréssel nyilatkozott az aradi kereskedelmi és iparkamara tevékenységéről, mely — mint ő felsége mondá — a budapesti kereskedelmi és iparkamara után az országban első helyen áll. — Megszólította továbbá **Hirschmann**t, az aradi hitközség érdemes elnökét s vele is beszédbe elegyedvén, élénken tudakozódott a hitközség állapota felől, tagjainak létszámáról, Arad város felől s a nyert válaszok felett helyeslését fejezte ki.

— **Szép ujévi ajándékkal** lepte meg a héber irodalommal foglalkozó magyar közönséget **Deutsch Henrik**, az orsz. izr. tanítóképző igazgatója. Ros Hasónó előtt jelent meg a nevezett jeles hebreista és pedagógus fordításában masszoretikus szöveggel nyelvi és tárgyi magyarázatokkal ellátva Mózes második könyve (Exodus). Intézkedtünk, hogy e valóban hiányt pótló műről lapunk jövő számában terjedelmes ismertetés legyen avatott ember tollából.

— **Az új izr. török templomot** Bécsben f. hó 17-én — mint említettük — avatták fel. A felavatás fényes közönséget gyűjtött a gyönyörű mór stílusban épült templomba, melynek már kapuja és külseje elragadja a nézőt. A négyszögletes főhajóhoz könnyedén van építve a karzat s ugyanazon könnyedséggel emelkedik ki belőle a pompás kupola, melyből a színpompás fényes lámpa csüng alá. A templom, bármily gazdag is színekben, mégis sehol semmi a ríktó, a mór diszitmények, melyek a kupola sötét alapjára vannak aranyozva rendkívül jól esnek a szemnek. Az oltárt farrács keríti, a frigyláda mely a templom hátsó diszes

fülkéjébe van építve, meglepő szép. Az oszlopok fejei arany és vörös színűek; a csillárok remekművek. Szóval a templom, mely egy fiatal bécsi építész, **Wiedenföld Hugó** első műve — mint szemtanúk állítják — az ezer egy éjszaka fénye, csillogására emlékeztet.

Felavatásánál jelen voltak: **Pfersmann** a bécsi városi tanács, **Southy bey**, a török nagykövetség képviselőjében. A román követség is képviselve volt. **Bittmann**, Bécs egyik képviselője Bécset, **Rauscher** a bécsi rendőrséget képviselte; ott volt továbbá: **Heide** kerületi főnök, **Czerny P.** a kegyesrendűek priorja; a bécsi hitközséget **Simon Bunzl**, **Bloch dr.**, **Güdemann dr.** rabbi stb. képviselték. **Hirsch báró** is küldött képviselőt. **Taaffe** miniszterelnök és **Königsvarter br.** levélileg menteték ki távolmaradásukat.

A felavatás maga egyszerű volt. **Wiedenföld**, az építő rövid beszéddel átadta a templomot **Russo M. Marknak**, a templom előljárójának; azután **Sulzer** orgonakiséréte mellett **Baum** kántor a 27-ik zsoltárt énekelte, mely után a 10 szent tekercest a frigyszekrényben helyezték el és **Alschech József** a község legvénebb tagja meggyújtotta az örök mécset. Ezután az osztrák himnust és a Sulzernek új sultáni himnuszát énekeltek el, ezt vendégekhez intézett spanyol beszéd követte, melynek végén **chacham Papó** imát mondott a királyért, sultánért, Bécs városáért s a hitközségért és a **Hovu l'adoni** kezdetű zsoltár eléneklése, melylyel a felavatás véget ért. — Mint kuriosumot említjük, hogy az ünnepi szónoklatból a vendégek egy szót sem értettek.

Az „Orvostanhallgatók Segélyző és Önképző Egyesületében” f. hó 17-én az ujonnan megválasztott tisztikar megválasztása alkalmával előfordult heves jelenetekről értesítenek bennünket, mit, mivel felekezetünkbeli orvostanhallgatókkal szemben elfoglalt állás provokált, mi is szóvá teszünk. — A tisztikart kellett volna az alapszabályok értelmében titkos szavazás útján megerősíteni, de mivel ennek tagjai egytől-egyig antizemita-jellegűek, elnök a titkos szavazást — a megerősítést nem vevén személyes-jellegűnek — foganatosítani nem akarta, tartván attól, hogy az egyesület zsidó vallású tagjai, kik közül a szegények ilyen körülmények közt nem számíthatnak az egyesület jótékonyására, kibuktatják a tisztikart. Erre többen, bár kifogásolták e nézetet, 10 tag kérelmére az alapszabályok értelmében titkos szavazást kértek, mit iszonyú zaj, lárma, ordítozás, füttyölés követett az ellenpárt részéről, mely még akkor tetőzött, mikor egy ötödéves figyelmetette társait, hogy nincsenek zsidó templomban. Elnök ezt a közbeszólót nem róta meg, de a titkos vagy legalább névszerinti szavazást kérők kérelmét «gyávának és gyerekesnek» nyilvánította s a szavazást a karok feltartása által rendelte el; de a felnyújtott kezeket meg sem számlálva, bár több nem tagé is közte volt, a tisztikart megerősítette és a gyűlést feloszlatta. Az érdekeikben sértettek az orvoskari dékán elé terjesztették folyamodvány alakjában sérelmeiket, melynek biztos eredményeként várják, hogy a dékán a választást megsemmisíti s új közgyűlés kiírását fogja elrendelni.

Weizsmann Frigyes

orv. növ. választmányi tag.

A biai új templom fölszentelése f. hó 15-én ment végbe a községbeli zsidóság és az ottani intelligencia teljes számának részvétele mellett. Az ünnepi beszédet a zsámbéki anyahitközség rabbija, **Fleischmann** Joá-

kim úr mondotta, ki szép szavakban ecsetelé az ünnep jelentőségét. Jelen voltak a község kath. és ref. lelkésze, a keresztény felekezetek tanítói és a Metternich hercegi urodalmi tisztviselői kar. Az ünnepélyt 10 teritékű díszebéd követé, melyen szép toasztokban sem volt hiány.

Augusztá, német császárné a stettini jót. izr. egyesület meglátogatása alkalmával a hiúk. küldöttei előtt így nyilatkozott: «Örülök, hogy alkalmam van jótékonyágukért teljes elismeréssel adózni. Hitsorszáikkal e téren gyakran találkoztam és mindig nemes gondolkodásra, áldozatkészségre és odaadó szeretetre akadtam náluk. Itt is kiteszik, mint öiömmel veszem észre, ugyanazon emberbaráti gondolkodásmód a számos jótékonycélú intézetben. Ezen törekvésük miatt fogadják legőszintébb részvéteimet»

Strausz Oszkár, az északamerikai egyesült államok konstantinápolyi követe a jeruzsálemi «bész vaad haklóli» hitközségnek 1000 piasztert ajándékozott és Salant főrabbi üdvözlését megköszönendő, emlékiratot küldött, melyből közöljük a következőket: «Örömmel látom, hogy a Török birodalom minden tartományában a zsidó vallás egyenrangú a többiekkel. Bennem, az amerikai kormány követe éppúgy, mint a zsidó vallás igaz híve örül annak, hogy itt a szabadság eszméje erős gyökereket vert».

— **S.-A.-Ujhelyen új zsinagoga** készül a színház utczában, melynek alapkövét az orth. hitközség f. hó 14-én zártkörű szertartás közben tette le. Az építkezési társvallalkozók: Láng Nándor és Háber Gyula tervezték a templomot.

— **Rotschild Gusztáv** leányát — mint Párisból jelentik — Sasson Eduárd, a híres angol-indiai bank főnöke jegyezte el.

— **Löwe Lajos**, volt képviselő sirkövét f. hó 11-én állították fel Berlinben. A sirkő syenit obeliszk, mely Löwe működésének jelvényeivel és „Dávid pajzsával“ van díszítve. Az ünnepélynél jelen volt Berlin több főtisztviselője, így Forkenbeck főpolgármester is. A felavató beszédet Maybaum rabbi tartotta és meleg hangon szónokolt Tröger Albert reichsrathi képviselő is.

— **Zsidó adta a telket** a gersthofi szt. Lipót fogadalmi templomhoz, melynek alapkövét f. hó 11-én tette le Gangelbauer osztr. biboros érsek, ki az ünnepély jelentőségéről szólván, teljes szívből mondott köszönetet azon férfinak, ki nem felekezetükből való, ki nemcsak a templom, hanem a mellé építendő paplak telkét is díjtalanul ajánlotta fel — mint ez a nemes adakozó leveléből kitűnt — s a kinek neve Dub.

— **A török szultán** a világhírű Escorialba (Spanyolország), Fez és Marokkó könyvtáraiba is egy tudóst küld, hogy az ezekben található arab kéziratokat átvizsgálja és az érdekeseket a konstantinápolyi udvari könyvtár számára lemásolja. Ezért nagyon óhajtandó volna, ha a zsidóirodalmi társulat (Mekicze Nirdomim) vagy az All. Isr. megbízná a szultán követét, ki előtt nyitva lesz minden könyvtár-ajtó, hogy azon arab okmányokat, kéziratokat, melyek a spanyol zsidó történetre vonatkoznak, megszerezze, esetleg lemásolja számukra.

— **Salonikiból** jelentik, hogy f. hó 4-én Ardelti Jakab Sámuel, ottani főrabbi 76 éves korában elhunyt. Fényes temetésén, — mivel a Medsidje rend tisztje volt — pelot katonaság »fedezett« puskával haladt koporsója előtt, utána pedig a város és hitközség előkelői, az idegen konzulok, a város hatósága és az egész

ottani zsidóság. A menet után az üzleteket bezárták mindenütt. Az osztrák-magyar, a spanyol, a bega consulatusok lobogóik árboctát félig behúzták stb. Utódjául a 80 éves Nachmias Majer rabbit, eddigi dajant, emlegetik.

— **Templomszentelés.** Frankfurtban f. hó 11-én avatták fel a Hermes-téren felépített Löb-Reisz-zsinagógát. Az egyszerű kis templomban, melyben 160 imaszék van, Horovitz dr., a frankfurti izr. hittaniskola igazgatója ünnepi szónoklatában elmondta a templom történetét. Az épületet Löb-Elia-Resisz egy régi alapítványából emelték.

— **Érdekes munkát** fejezett be Berliner A, dr. Berlinben, melyben egy a vérvádra vonatkozó régebbi pápai vélemény hiteles okiratát közli és méltatja.

— **A francia próbamozgósításnál** újra alkalmazták a tábori papokat. A zsidó katonák lelkésze Oury rabbi volt, aki már 1870/1-iki hadjáratban is részt vett.

— **Statisztika.** A kiewi kormányzóságban — mint a legújabb népszámlálásból kitűnik, — 309,512 zsidó lakik, mely szám az összes lakosságnak 13,5%-a. A városban lakók a lakosság 34,1%-át képezik, míg a falun csak 3,3%-át. Berditsevben 75.000 zsidó lakik.

— **Baranoff** tábornok, kormányzó — mint Nisnei Nowgorodból írják — több zsidóbántalmazót szigorúan megbüntetett és kihirdette, hogy ezentúl is minden rendzavarót és közbiztonság háborgatót keményen meg fog fenyeíteni.

— **Furtado-Heine** asszony Pen-Brac tengerpartján Croisèével szemben és Guèrandehez közel saját költségén gyermekkórházat épített 60 bőrküteges gyermek számára.

— **Megint Böckel.** Ez a nagytorku német antisemita f. hó 11-én Gieszenben felcsapott elvei hirdetőjévé. Beszédét a német császár éltetésével kezdte, aztán neki ment a zsidóságnak. Sok tücsök és bogár összehordása után végre Böckel azt találta mondani, hogy a zsidók tönkre teszik a parasztságot, és ez által aláássák az állam egyetlen biztos talpkövét. (Bizonyosan Böckel ur is ilyen talpkő!) De már ez a mondat a jelenvolt rendőrségi közegnek Römheld-nek sem fért a fejébe és az egész kupaktanácsot széteszlattatta.

— **Tanító választások.** A belényesi izr. hitközség igazgató tanítójává Czitrom Jakab érmihályfalvi tanítót választotta meg. — Székelyhidről pedig azt írják, hogy Weisz Karolin okl. tanítónőt választották meg a turkevei izr. hitk. iskolájába.

Zsidó fogadót építenek Varsóban, melynek építési költségeire az odavaló hitközség egyelőre 80,000 rubelt utnlványozott ki.

M. m. Frankfurtban az 1885-iki népszámlálás szerint 15.554 zsidó lakik.

— **A dunaszerdahelyi apostol** csávába került. Olvasóink bizonyára emlékeznek még azokra a viselt dolgokra, melyek Szabó Lajos egyéniségét és jellemét kényes színben tüntették fel. Szabó urnak eme a választások alatt elterjedt hírek ellen csak most jufott eszébe sikra szállni, és sikra szállását egészen magához méltó módon jelezni. A nagyérdemű modern apostol semmi egyebet nem tett, mint Sággy Gyula dr. egyetemi tanárt, Dunaszerdahelyt volt ellenjelöltjét gyanúsította a róla keringő legendák szerzésével, s most mikor ezek a legendák megint szárnyra keltek, felszólította Sággyt, hogy a legen-

dákat meséknak declarálja; de Sághy a felhívásnak természetesen nem tett eleget, mire Szabó Lajos T. I. bárót és K. M. hagynagyot elküldte levéllel a professzor lakására, melynek végső soraiban Sághyval tudatta, hogy tekintse magát általa arculütöttnek. Sághy erre Ivánka Oszkárt és Komjáthy Bélát bizta meg ügyével, kik azt megvizsgálván, kijelentették, hogy Sághy Szabót viselt dolgaira való tekintetből nem hívhatja ki, mivel ez elégtételt nem adhat. Am az ügy ilyen fordulata Szabó urnak is furcsa színben tünt fel, azért hát országos körútra indult, hogy ártatlanságát bizonyító közjegyzői okiratokat szerezzen arról a 10 ügyről, melyek közt ott szerepel a Fortuna is. -- Sághy professort ellenben — bár Szabó biztatására az elveit dicsőítő fiaapostolok ellene tüntetni szándékoztak — hallgatói pénteken a teremléptekor lelkesen megéltették, mit az ősz prefeszszor meghattottan köszönt meg. Sághy azóta nyilatkozott s kijelentette, hogy Szabó nem csak hogy nem bántalmazhatta, hanem még nem is beszélt vele és mivel nem tartja a közönségre nézve érdektelennek: tudatja, hogy Komjáthy Bélánál megtalálhatók a többek által aláírt bizonyítványok, melyek igazolják, hogy Ságbyn Szabó által elkövetett tettegesség hírének terjesztésére maga Szabó képviselő és ügyvéd ur kért fel többeket. »Ezek után — ezt írja Sághy — több szóm nem lehet.«

— **Czepléden új botrányokra** van kilátás, mert mint a P. H. ujságolja képviselője, Komjáthy Béla, ki a karczagiak bizalmát is megnyerte, karczagi mandátumát szándékozik megtartani. Verhovai napja még utóbb felkel!

Antiszemiták akartak Bécsben f. hó 21-én gyűlést tartani a «Christlich socialer Verein» helyiségében, melyen két magyar antiszemita képviselő és Lueger dr. is megjelent, hogy a magyar antiszemita állásáról és a linzi iparügyről értekezzenek, azonban olyan jól kezdték a gyűlésezést, hogy még a napirend megkezdése előtt a jelen volt rendőri közeg széteszlatta a gyűlést.

Helyreigazítás. Ő felsége előtt Töke-Terebesen az abauj-tornamegyei törvényhatósági küldöttségben — mint értesítenek — nem a gatályi W i d d e r Ignác (hibásan volt Wiedernek szedve) képviselte a zsidóságot, hanem a vilmányi, ki az elébbinek rokona és a ki szintén d'szmagyarban jelent meg.

Tekintetes Szerkesztőség!

Több fővárosi hirlap e napokban érdekes hirt hozott egy állítólag monori illetőségű egyénről, ki az ottani lelkésznél nejével álnév alatt történt egybekelését bevallván, most válni ohajtana tőle. De a lelkészség nem volt tisztában, vajon az ily körülmények között kötött házasság a fennálló országos törvények értelmében érvényes-e, illetve hogy ezen elváláshoz szükséges-e törvényszéki engedély, mert az egyházi törvény szerint mindenesetre jogérvényes a házasság.

Ezen hirt majdnem az összes fővárosi sajtó többékevésbé tévesen és elferdítve hozta. Az igazság érdekében indítatva érzem magam az ügy mibenlé-

tét körülményesen és a tényálláshoz hiven leírni s kérem a tek. Szerkesztőséget: méltóztassék jelen soraimat b. lapjában közzétenni.

Az ez idő ezerint helyben (és nem a Monoron) tartózkodó Löwi Félix nálam (és nem monori papnál) megjelent azon czélból, hogy nejétől, Kümmelberg Julistól való végleges elválási szándékát bejelentse, előrebocsájtván, hogy ő katonai állandó szolgálata alatt 1885. okt. 22-én megszökött és ugyanazon év és hó 27-én Fischer Albert álnév alatt Vinkovcze (Szlavonország) községben említett nejével egybekelt. Aztán hogy 1886. július 27-én mint szökevényt elfogták és a bécsi cs. kir. helyőrségi bíróságnak átadták, a hol azonnal elzárták és megbüntették; később azonban ő felsége a király neki megkegyelmezett és a hadseregből szabadságolta. Löwi Felix az általa mondottak hitelességét előttem okmányilag is bebizonyította. Az alólirt lelkészség — miután az időközben személyesen megjelent Kümmelberg Julis is kijelentette, hogy férjétől minden áron válni akar — az ügyet oly complicálnak és nem mindennapinak találta, hogy miután előbb a vinkovczei izr. lelkésztől ez ügyre vonatkozólag bővebb információt kért és nyert, indítatva érezte magát a monori szolgabiróságot hivatalosan megkeresni, vajon törvényesnek qualificalható házasság-e a szóban forgó? Az említett hivatal azonban — valószínűleg, mert ez ügyben maga is nem tartotta és nem érezte magát kompetensnek — ezen hivatalos megkeresést a megyei alispáni hivatalhoz felterjesztette. Ez a száraz, igaz tényállás. Minden egyéb üres kombináció és légből kapott tóditás. És ezzel az ügy mibenléte nyilvánvaló volna.

Ámde engedje meg tek. Szerkesztőség, hogy egy a „Pester Lloyd“-nak folyó évi 256. számában a monori ker. rabbi, tiszt. Kohn Mihály ur által közzétett nyilatkozatára vonatkozólag, mely szerint nevezett azt állítja, hogy nem hiszi, miszerint van olyan rabbi, ki az álnév alatt kötött házasság érvénytelensége fölött kételyben lenne és a melyben hivatkozik egy 15,940. számú udvari cancelláriai szabályrendeletre: engedje meg, hogy kijelentsem, miszerint igenis elhiheti, hogy van ilyen rabbi nem egy, hanem több; és nemcsak rabbi, hanem több hires jogtudós is. A hivatkozott szabályrendelet — higyje el a tiszt. kartárs ur — az én figyelmemet sem kerülte ki; azonban az a jelen ügyre semmi vonatkozással nem bír; mert a szóban levő szabályrendelet csak azt mondja, hogy „a törvényes rendszabályok megtartása nélkül kötött házasság érvénytelen.“ Ámde ez esetben valamennyi törvényes rendszabály betartásával köttetett meg a házasság, mert a házasság nyilvánosan mindkét helyen (a férj és nő születési és illetőségi helyén) három egymásutáni ünnepnapon ki lett hirdetve; a vinkovczei rabbi pedig a szükséges okmányok (szü-

letési és kihirdetési bizonyítvány és katonakönyvecske) előmutatása mellett nyilvánosan adta őket össze.

Hogy tehát ezen házasságnak érvénytelensége még sem oly „megdönthetetlen igaz“, amint azt a monori tisztelendő kollega ur említett nyilatkozatában oly nagyon hangsúlyozza: kitűnik már azon körülményből is, hogy a kételyemet kifejező levelem, ma már — mint értesültem — nem az alispáni hivatalban, hanem a magas miniszterium előtt van.

Végül pedig megjegyzem, hogy az egész ügy még az illetékes hatóságnál befejezve nincsen és a házasság a vinkovcei izr. házások anyakönyvében még mindennemű megjegyzés nélkül, változatlanul Fischer Albert névvel van bejegyezve.

Kelt Alberti-Irsán, 1887. szept. 21.

Büchler Ignác,

izr. lelkész.

Dávid király utolsó sarja.

— Philippon beszélye. —

[1. folytatás.]

II.

Abban a palotaszerű épületben, melybe di Tudela Benjamin ben Jónah-t, a 12-ik század híres zarándokát vezették, s a melyben ez szépen elaludt, kihallgatási terem, boudoir, csillagvizsgáló torony és mély börtön volt még.

Azon este, melyen di Tudelát az épületbe vezették és egy terembe zárták, Zin-Aldin Almozan szultánja, későn is kihallgatási termében ült trónján. Környezetét udvara méltóságai, állama nagyjai és serege tisztjei képezték.

A szultán éppen türelmét kezdte veszíteni a várakozásban, mikor egy nubiai rabszolga jelent meg a küszöbön, mellén keresztbe vetette karját, meghajolt és így szólt:

— Allah legyen Zin-Aldin szultánnal, a világ urával! Rabszolgád, Aga Muztafa megérkezett és arczod napjába óhajt tekinteni.

A szultán gyorsan válaszolt:

— Siessen bel!

Alig hangzott el a parancs, a lovas csapat vezetője lépett be; keresztbevetett karral mélyen meghajolt és várta a szultán megszólítását:

— Nos, Musztafa, ráakadtál?

— Leghatalmasabb uram, szolgád rátalált és elfogta őt.

— Hát behoztad a szerailba?

— Oda vezettem, hova meghagytad és a terem kulcsa keblemen nyugszik.

— Köszönöm, Musztafa, uradnak szolgálatot tettél. Most várj a következő hajnalig, vigyázz a rád bizottra, hogy el ne meneküljön; holnap közlöm veled parancsomat.

Ezután intett a szultán, leszállt a trónról és elhagyta a termet. Környezete követte őt.

Aga Musztafa pedig lesietett s a korom sötét éjben, mert a hold már lement, előre sietett a park kavicsos utján, mignem egy kapu elé ért, mely előtt két nubini állt fényes kivont karddal. Amint ezek az érkező előtt kardjukat keresztelték, Aga halkán mondá:

— Kara Salumot kérjétek ide.

Az egyik nubiai erre háromszor ráütött kardja hegyével egy vas lemezre, mely a kapura volt illesztve, és csakhamar megjelent a kapuban egy hatalmas, pompásan öltözött ennuh. Aga megszólította:

— Almozal rózsájával, a hasonlíthatlanul szép Aidával, urunk — kivel Allah legyen! — leányával tudasd, hogy Aga Musztafa szerencsésen ráakadt a kérdéses férfira és a szerailba hozta.

Kara Salum eltűnt. A terem ágbogós folyosóin és közein jó darabig haladt és egy arany lemezzel bevont pompás ajtó elé ért, mely előtt cserkesz szolgánál állt, ki közeledtére azonnal kinyitotta az ajtót. Az ennuh igen kedves terembe lépett, mely perzsa szőnyegekkel volt bevonva, selyem függönyökkel ékítve, a legtarkább színekkel festve; mennyezetéről arany lámpák csüngtek le, melyek halvány fényt, tömjénillatot árasztottak szét; művészileg faragott kallitkákban ritka madarak pompáztak és a fülkék, szögletek márvány viragtartóiban déli növények.

Brokát vánkosokon ült a terem búbajos úrnője. Igen fényesen volt öltözve, gyémántos kősöntyük és lábperczek, szikrázó fülbevalók és a nyakán levő igazgyöngysorok csodás fényét csak a sötét szemekben ragyogó tűz ragyogta túl, arczbőre élénk színe minden drágakövét, hullámos fekete haja fényével a fekete selymet, mely tagjait fődte, és arányos karcsu termete termének minden diszét.

Kara Salum megállt az ajtónál s földig hajolt úrnője előtt, kinek angyali arczán ott ült a búbánat, nyomait oda véste az eper szájacská szélére és a setét szemek alá, melyek ismerték a köny vigaszát.

Abrándjaiba volt elmerülve, s úgy tetszett: kinos gondolatok epeztek, de a mint fölvetette tekintetét és megpillantotta Kara Salumot, izgatottan kérdé:

— Mi hirt hoztál Salum?

— Aga Muztafa a hárem kapujában áll és veled, urnóm, tiszteletteljesen tudatja, hogy a kérdéses emberre rátalált és a szerailba hozta.

— Allah neve légy áldott és segíts tovább is — szólt örömmel a herczegnő. — Kedves hirt tudatál velem, vedd hálám jeléül e gyűrűt és ezt a másikat kegyem jeléül add át Aga Musztafának,

E szavakkal két értékes gyűrűt húzott le mutatoujjáról, egy rabnő ezüst tálczában fogta fel a föléje vetett gyűrűket és az ennuchoz vitte, ki hódolattal érintette mindkettővel homlokát; a neki szántat ujjára huzta s a másikkal eltávozott azt rendeltetési helyére juttatandó.

(Folyt köv.)